

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning på
yrkesprogram vid Karlbergsgymnasiet 1
i Åmåls kommun

Rapport

2014-05-15

2 (8)

Dnr 400-2013:2457

Innehåll

Inledning

Fakta om Karlbergsgymnasiet 1

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Karlbergsgymnasiet 1 i Åmåls kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på barn- och fritidsprogrammets inriktning pedagogiskt arbete.

Karlbergsgymnasiet 1 besöktes den 3 - 5 mars 2014. Ansvariga inspektörer har varit undervisningsrådet Anna Kjellberg och utredaren Peter Holmberg. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om Karlbergsgymnasiet 1

Gymnasieskolan Karlbergsgymnasiet 1 är en av två skolenheter på den kommunala gymnasieskolan i Åmåls kommun. På skolenheten finns totalt 480 elever varav 54 går på barn- och fritidsprogrammet. Karlbergsgymnasiet 1 har fyra nationella program; barn- och fritidsprogrammet, el- och energiprogrammet, estetiska programmet och handels- och administrationsprogrammet. Vid skolenheten finns också gymnasiesärskola med det nationella programmet för administration, handel och varuhantering samt individuella programmet. Lärarna som undervisar på barn- och fritidsprogrammet bildar sedan hösten 2013 ett programarbetslag. Efter Skolinspektionens besök har skolenheten fått en ny rektor.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Självtändighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena.

I arbetet med yrkesämnena kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiegemensamma ämnena. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla

sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen, men sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frågeställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på barn- och fritidsprogrammets inriktning pedagogiskt arbete och identifierat två prioriterade utvecklingsområden. Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?

BEHOV AV UTVECKLING AV ELEVERNAS MÖJLIGHET ATT AKTIVT PÅVERKA UNDERVISNINGEN

Granskningen visar att även om eleverna i flera avseenden har möjligheter att utöva inflytande över undervisning, finns det delar som kan utvecklas. En förutsättning för elevernas möjligheter att utöva inflytande över utbildningen är enligt läroplanen att skolan klargör utbildningens mål. Enligt intervjuade elever går lärarna igenom och förklarar mål i ämnesplaner och kunskapskrav. Eleverna känner däremot inte till utbildningens mål, dvs. examensmålen. Lärarna uppger att de vid starten av varje ny kurs alltid går igenom mål och kunskapskrav. De intervjuade lärarna menar att eleverna i varierande omfattning har möjlighet att påverka innehållet i undervisningen. Lärarna beskriver hur eleverna ofta får välja mellan uppgifter med olika innehåll även i de kortare kurserna. De ger också exempel på hur eleverna har inflytande över arbetsstätt och redovisningsformer.

Eleverna uppger däremot i intervju att de upplever sig ha begränsade möjligheter att påverka innehållet i undervisningen. De har däremot större möjlighet att påverka när exempelvis prov ska ske och om de kan redovisa sina kunskaper muntligt eller skriftligt. Vid skolan finns det klassråd för respektive klass. Eleverna uppger att de brukar ha klassråd "lite då och då" och att de vid dessa tillfällen tar upp saker de vill ändra på. I samband med faktagranskningen menar dock rektorn att klassråd i praktiken sker varje vecka även om inte alltid eleverna uppfattar det så.

Enligt Skolverkets övergripande kommentarer om Gymnasieskola 2011 är det lokala programrådets arbete avgörande för att utveckla yrkesutbildningens kvalitet. Karlbergsgymnasiet 1 har ett lokalt programråd för barn- och fritidsprogrammet. De intervjuade eleverna kände dock inte till ett sådant programråd. De intervjuade lärarna uppger att ett skäl till att eleverna inte ingår i programrådet är att mötena sker sent efter skoldagens slut.

Rektorn bekräftar detta men lyfter fram svårigheterna med att förlägga programrådets möten vid andra tider än sent på dagen.

Rapport

2014-05-15

6 (8)

Dnr 400-2013:2457

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolans arbete med delaktighet och elevernas inflytande över innehållet i undervisningen behöver utvecklas. I detta arbete behöver lärarna ge eleverna på barn- och fritidsprogrammet en klar bild över utbildningens examensmål.

Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

BEHOV AV ATT SKOLANS ARBETE MED SÄRSKILT STÖD UTVECKLAS

Granskningen visar att Karlbergsgymnasiets rutiner för att säkerställa att alla elever får det särskilda stöd de har rätt till behöver utvecklas och tydliggöras. Skolans rutiner beskrivs dels i verksamhetsredogörelsen som rektorn skickat in till Skolinspektionen, dels vid intervjuer.

Enligt de intervjuade lärarna, elevhälsan och rektorn identifierar skolan de flesta elever som är i behov av särskilt stöd under höstterminen i årskurs 1. Specialpedagogen/specialläraren går igenom överlämnade uppgifter från grundskolan och sammanställer uppgifterna till berörda lärare. Rektorn beskriver hur skolan har tagit bort systemet med klasskonferenser och ersatt den med mer informella löpande kontakter. Enligt rektorn innebär detta mer dialog och elevkontakter inför eventuella betygsvarningar. Av skolans rutiner framgår att när en undervisande lärare uppmärksammar att en elev riskerar att inte nå kunskapskraven ska läraren utreda orsakerna och informera eleven, vårdnadshavare och elevens mentor. I dessa fall är det respektive ämneslärare som ansvarar för att ge individuellt stöd och olika anpassningar i undervisningen. Om mentorn uppmärksammar att en elev har svårigheter i flera ämnen ska mentorn genomföra en kartläggning samt informera rektorn. Finns det behov av åtgärdsprogram utarbetas detta av mentorn. Det är mentorn som enligt rutinerna har ett samordnande huvudansvar för att eleven behov av stöd tillgodoses. Avstämning sker också med elevhälsan. Om svårigheterna kvarstår och mentorn bedömer att det finns behov av ytterligare kompetens, går elevhälsan in mer aktivt. Granskningen visar att en konsekvens av rutinerna är att information om eleverna ofta stannar hos mentorn. De elever som har utredda inlärningssvårigheter får specialpedagogiskt stöd av skolans speciallärare. Specialläraren har eleverna i alla ämnen, ämneslärarna kompletterar dock vid behov. Även övriga elever kan själva söka upp specialläraren för att få hjälp med restuppgifter.

Vid Skolinspektionen besök i mars 2014 hade nio elever i den aktuella klassen betyget F i minst tre kurser sedan föregående läsår. Betygen gäller främst programgemensamma kurser men också kursen naturkunskap 1a1 där 13 elever har betyget F. Åtgärdsprogram har inte utarbetats för samtliga elever.

Rapport

2014-05-15

7 (8)

Dnr 400-2013:2457

Av totalt 19 elever har flera varnats för att de riskerar att inte nå målen i minst en av sina pågående kurser. Skolan har inte utarbetat åtgärdsprogram för dessa elever. I samband med faktagranskningen menar rektorn att åtgärdsprogram har utarbetats även om dokumentet benämns på annat sätt och hänvisar till blanketten "upplysning om studieresultat".

De intervjuade lärarna lyfter fram att många elever i klassen är i behov av särskilt stöd och att flera av dessa istället för åtgärdsprogram har mer generella så kallade åtgärdsplaner sedan årskurs 1. Klassen är till viss del fortfarande stökig och orolig. Lärarna anser att situationen är oroande och menar att framförallt mentorerna får ta ett tungt ansvar för elevernas behov av stöd och allmänna välbefinnande.

De intervjuade eleverna bekräftar att olika grupperingar inom klassen har påverkat undervisningen i årskurs 1, men att klassföreståndaren och övriga yrkeslärare har stöttat eleverna. Eleverna menar att om *"man tycker att undervisningen är för svår eller inte hänger med, så har man i första hand ett eget ansvar för sina studier"*. *"Man kan alltid sitta inne hos specialläraren och få hjälp, hon tar alla ämnen"*. De menar dock att de ibland får vänta alltför länge med att få besked om vad som krävs för att få prova för ett nytt betyg i kursen.

Elevhälsan för barn- och fritidsprogrammet är gemensam med övriga program vid skolan. I elevhälsan ingår utöver specialpedagog, speciallärare, stödlärare, skolsköterska och kurator även en studie- och yrkesvägledare. Enligt elevhälsan skiljer man tydligt på anpassning och åtgärdsprogram. Om det bara gäller ett ämne ligger huvudansvaret på ämneslärare att anpassa undervisningen. De särskilda stödinsatserna är inte så ämnesberoende utom i naturkunskap där många elever har betyget F. *"Många elever kommer frivilligt till specialläraren på sin schemafria tid"*. Elevhälsan menar dock att *"klassen är extrem med så många elever med betyget F, betygsvarningar och åtgärdsprogram"*. Klassen har också haft stora interna problem med sammanhållningen, men *"särskilt yrkeslärarna är bra på att arbeta med socialt samspel"*. Skolans kurator har dock inte varit så inblandad i klassens generella problem, däremot beträffande frånvarosituationen för enskilda elever.

Rektorn menar att det är en speciell klass som har svårt att nå målen. Eleverna har många betygsvarningar och är i behov av mycket anpassning i undervisningen. *"Klassen är resurskrävande med många elever med stödbehov"*. *"Det finns dock en mycket stor spridning inom klassen och många klarar kurserna utan problem"*. Rektorn anser att skolan har goda resurser till de som behöver särskilt stöd.

Rapport

2014-05-15

8 (8)

Dnr 400-2013:2457

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Karlbergsgymnasiet 1 behöver utveckla arbetet med och rutinerna för att säkerställa att alla elever i behov av särskilt stöd får åtgärder som är anpassade efter elevernas individuella behov. Då åtgärdsprogram inte utarbetas för alla elever som är i behov av särskilt stöd behöver skolan rutiner förtydligas så att åtgärdsprogram utarbetas enligt författningarnas krav.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av gällande åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen. Skolinspektionens elevenkät har inte besvarats.

Vid besöket har lektioner i ämnena naturkunskap och pedagogik observerats. Elever har intervjuats i grupp. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.